

асп. А. М. Мхітарян

науковий керівник: д.ю.н., проф. Л. О. Корчевна

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Наприкінці ХХ ст. зі стрімким початком глобалізаційних процесів, а також розвитком інформаційних і комунікаційних технологій дуже поширеною стала теорія інформаційного суспільства. Концепція інформаційного суспільства стала об'єктом дослідження багатьох відомих не тільки соціологів та філософів, але й футурологів. Та ідеї, які були висунуті футурологами ще у 70-80-ті роки, вже сьогодні стають реальністю.

З появою мережі Інтернет та розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) мільярди людей отримали майже необмежений доступ до інформації, можливість отримувати та розповсюджувати її за лічені секунди. Саме тому у XXI ст. найбільшою цінністю стає інформація та знання. Суспільство стає більш відкритим, глобалізаційні процеси ведуть до розширення кола суб'єктів різноманітних суспільних відносин.

Разом із тим, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій допомагає модернізувати надання державних послуг населенню. За допомогою ІКТ більшість процесів автоматизується, що веде не тільки до їх швидкості, але й до ефективності та максимальному виключенню корупційного елементу.

Проте, окрім автоматизації державних процесів, суспільство отримало змогу швидко отримувати інформацію щодо діяльності державних органів та окремих посадовців. При цьому через соціальні мережі, різноманітні форуми та платформи індивіди можуть висловлювати свою думку, писати електронні звернення та петиції до державних і муніципальних органів влади.

Все це створює умови для зростання впливу громадян на діяльність державного апарату. Суспільство може контролювати процес прийняття певних політико-правових рішень та швидко реагувати на них. Все це дає нам можливість говорити про процес становлення електронної демократії.

Існує багато концепцій та теорій електронної демократії, однак ми зробимо акцент на підходах до розуміння електронної демократії з позицій теорії права.

У науці виділяють 2 підходи до розуміння електронної демократії: вузький та широкий.

Згідно з вузьким підходом, електронна демократія стає певним способом встановлення комунікації між громадянами та суб'єктами владних повноважень за допомогою нових ІКТ. Так, розширюється участь громадян у прийнятті різних політико-правових рішень. За допомогою інформаційно-комунікаційних технологій індивіди мають змогу брати участь у державних справах, впливати на прийняття важливих рішень та контролювати дії державних та муніципальних органів.

При електронній демократії електронні мережі використовуються для розвитку прямої демократії, спрощення інституту представництва громадян в державних органах, проведення голосування в електронній формі та онлайн-дебатів для прийняття рішень, пов'язаних з державною політикою [1, с. 84].

Саме цей підхід відображений у Рекомендації CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо електронної демократії. У Рекомендаціях закріплені принципи електронної демократії, у першому з яких наголошується, що електронна демократія є електронною підтримкою демократії [2, с. 1]. Електронна демократія (далі – е-демократія) розглядається

як частина демократії. Вона підтримує, зміцнює демократію, демократичні інститути та процеси за допомогою ІКТ [2, с. 1].

Рекомендації закріплюють, що е-демократія є додатковою та взаємопов'язаною з традиційними процесами демократії [2, с. 2]. Електронна демократія створює можливості «для забезпечення та полегшення надання інформації та обговорення, розширення громадянської участі для поглиблення політичних дебатів та прийняття більш ефективних та більш законних політичних рішень» [2, с. 6].

Таким чином ми розглянули вузький підхід, відповідно до якого е-демократія розглядається в парадигмі розширення участі громадян у процесі прийняття політико-правових рішень державними та муніципальними органами.

Відповідно до широкого підходу, е-демократія є більш складним явищем. Здебільшого електронна демократія розглядається у контексті розвитку інформаційного суспільства та є частиною різноманітних концепцій інформаційного суспільства.

З метою більш глибокого розуміння широко підходу розглянемо концепцію демократії участі (партисіпаторної демократії) «батька інформаційного суспільства» Йонедзі Масуди. У своїй праці «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» вчений розкритикував сучасну демократію через високий рівень опосередкованості населення при прийнятті рішень державними органами [3, с. 75].

У підрозділі «Шість принципів демократії» Й. Масуда закріпив принципи, через які можна зрозуміти сутність демократії участі:

1. Всі громадяни повинні брати участь у прийнятті рішень, або, принаймні, їх найбільша кількість.

2. Дух синергії (the spirit of synergy) та взаємодопомоги має пронизати всю систему.

3. Вся інформація, що стосується справи, має бути доступною для народу.

4. Всі отримані громадянами здобутки і понесені ними жертви мають бути рівномірно розподілені між ними.

5. Вирішення питання має відбуватися шляхом переконування та узгодження.

6. Можна сподіватися, що після прийняття рішення всі громадяни братимуть участь у його втіленні в життя [3, с. 78–79].

Так, партисіпаторна демократія виступає певним типом прямої демократії, яка залучає до прийняття усіх державно-правових рішень всіх громадян і здійснюється за допомогою сучасних ІКТ.

Отже, ми розглянули два підходи щодо розуміння е-демократії. Хоча широкий підхід здається більш теоретичним і навіть утопічним, ми можемо вже зараз побачити його втілення у низці держав: найбільш показовим є прийняття конституції Ісландії за допомогою краудсорсингу. У той же час, елементи електронної демократії у розумінні вузького підходу активно застосовуються великою кількістю держав.

Список використаної літератури

1. Understanding E-Government in Europe: Issues and Challenges. Routledge, 2009. 324 p.
2. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d1b01 (Last accessed: 24.10.2019).
3. Маруховський О. Сутність концепції демократичної участі (За Йонезі Масудою). Політичний менеджмент. 2006. № 1. С. 73–83.